

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 8

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 479 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-avgustda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Benchmarking asosida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshlik xususiyatini oshirish.....	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Mehnat resurslarini samarali boshqarish orqali ish bilan bandlikni ta'minlash	20
Shakarov Zafar Gafforovich	
Трансформация человеческого капитала в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта в банковскую экосистему	24
С.С. Исмаилов	
“Kreativ iqtisodiyot” va “kreativ industriya”: mohiyati, nazariy jihatlarining tahlili	32
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	37
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Don mahsulotlari tarmog'ida mavjud kamchiliklar va ularning yechimlari	41
Sh.B. Donayev	
Eksportni rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir	45
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish.....	49
Idirisov Alisher Otajonovich	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarini.....	53
Sultanov Maxmud Axmedovich	
Poverty in developing countries: new problems and solutions.....	57
Amirdjanova Sitara Sunnat kizi	
Факторы, влияющие на успешное функционирование скандинавской модели развития экономики	61
Вохидова Мехри Хасановна	
Анализ зарубежного опыта методологии оценки финансового потенциала развитых стран.....	69
Буранова Лола Вахобовна	
Мамлакатimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etishning zarurligi.....	78
Babamatov Tolib Hakimovich	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining tashkiliy-huquqiy mexanizmlari	83
S.A.Karabayev	
O'zbekiston tijorat banklarida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish yo'llari	90
Yusupov Aziz Shuxratovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	95
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.....	102
Sherov Alisher Bakberganovich	
Maxsus kiyimlar tikishda foydalaniladigan gazlamalar tahlili	107
Sayidova Maftuna Hamroqul qizi	
O'zbekistonda elektron bank xizmatlarini o'zgartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	111
Umarova Malika Baxtiyarovna	
Оценка влияния налоговой системы на финансовое состояние организаций.....	116
Умида Юлдашева	
Теоретическое обоснование интернет-маркетинга в социальных сетях.....	120
Арипходжаев Саидамир Фузулиддинович	

Sport tashkilotining marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	127
Ismoilov Sherzod Dilshodovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda klaster tizimini joriy qilish jarayonlari.....	132
Ziyadullayev G'ayrat Umidulla o'g'li	
Hududlar soliq salohiyatini oshirishda soliq risklarini boshqarishning zamonaviy tendensiyalari	138
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
O'zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi.....	144
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
Xususiy tadbirkorlik va kichik biznes subyektlarining rivojlanish tendensiyalari.....	148
Jumanazarova Z.K.	
Xalqaro savdoning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri	154
Rashidov Bekzod Ulug'bek o'g'li, Isayev Laziz Baxtiyorovich	
Oliygochlarni optimallashtirishda sinergiya samarasiga erishish yo'llari	158
Adizov Sanjar Rashidovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta'minlash asosida aholi kambag'allik darajasini qisqartirish	165
Xoliyorov Murod Qahramon o'g'li, Xoliyoro Shoxista Qahramon qizi	
Концептуальная основа маркетинга в социальных сетях в туризме.....	174
Касимова Зилова Гуламиддиновна	
O'zbekistonda don mahsulotlari klasterlarida ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyatini rivojlantirish	182
Alimov G'ayratjon Abduraxmon o'g'li	
Актуальные проблемы и пути решения приватизации государственного имущества в узбекистане	186
Шахзод Сайдуллаев	
Ttijorat bank daromadlaridagi risklarni baholash va boshqarishni takomillashtirish	192
Ahmedov Komron Muhammadaliyevich	
Sanoat korxonalarini iqtisodiy salohiyatini oshirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	196
Quyjanov Xurshid Abdullayevich	
Tashkilotning moliyaviy natijalarini hisobga olishda auditni takomillashtirish masalalari	200
Bakayev Xurshid Maxmudovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi o'rni va ahamiyati	206
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
Анализ международного опыта в сфере тепличного овощеводства	214
Нурутдинова Зухра Алишеровна	
Hududda turizm xizmatlarini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalarining mohiyati	220
Madaminova Sanobar Askarovna	
Hududning iqtisodiy o'sishini "yashil" iqtisodiyot asosida shakllantirishning nazariy asoslari	226
Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li	
Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasi faoliyati tahlili.....	230
Umurzakova Mo'tabarxon Nodir qizi	
Qurilish materiallarini ishlab chiqarish korxonalarining boshqarish tizimini takomillashtirish.....	234
Uzakova Umida Ruziyevna	
O'zbekistonda turistik majmualarni boshqarishning zamonaviy konsepsiyalari va yondashuvlarining metodologik jihatlarini.....	241
Xomidov Qaxxorali Qurbonali o'g'li	
Aktiv va reaktiv quvvatlari tushunchasi va ularni soliqqa tortishdagi mavjud muammolar	247
Boykabilov Bahodir Mustafayevich	

Kichik sanoat zonalari korxona va mahsulotlar raqobatbardoshligini baholashga uslubiy yondashuv	251
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Investitsion jozibadorlikni baholashning uslubiy jihatlari	255
N.N.Zikrillayev	
Hududlarda turizm tarmoqlari infratuzilmasi va uni rivojlantirishni boshqarishning metodologik jihatlari	263
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	
The connection of legal protection of geographical indications and state's economic growth	268
Almosova Shahnoza Sobirovna	
Kichik biznesning integratsiyalashuv mexanizmlarini shakllantirish	273
Israilov Rustam Ibragimovich	
Aksiyadorlik jamiyatlarida biznes jarayonlarni samarali boshqarishning nazariy asoslari va o'ziga xos xususiyatlari	277
D.D. Suvanova	
Оптимизация маркетинговой деятельности вузов узбекистана для привлечения абитуриентов	283
Шамшиева Наргизахон Носирхужа кизи	
Davlat budjetidan aholini uy-joy bilan ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari	290
Xannarov Komiljon Karimovich	
Tijorat banklarida transformatsiyalashuv jarayonlarining tahlili	296
Yoqubov Murodjon Valibekovich	
Роль инновационных инфраструктур в обеспечении конкурентоспособности промышленных предприятий	302
Каримов Хожакбар Махамаджон угли	
O'zbekiston qishloq xo'jaligida Osiyocha ishlab chiqarish usuliga asos solinishi	306
Abdulla Abduqodirov	
Kichik biznes korxonalari ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilish yo'llari	312
Nasrullayev Feruz Furqatovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy adolat – barqaror rivojlanish kafolati	318
Alimov Nasimjon Hoshimovich	
“Istiqlol” memhonxonasi reklama faoliyati tahlili	322
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda asosiy belgilovchi omillar	328
Xaydarov Xurshidbek Latipjonovich	
Enhancing Industrial Efficiency through Integrative Sustainability Approaches	334
Kholmukhamedova Feruza	
Современные способы получения нефтяных битумов	338
Юлдашев Норбек Худайназарович, Махмудов Мухтор Жамолович, Комолов Руслан Илхомбекович	
O'zbekistonda agrobiznes orqali hududlarni rivojlantirish masalalari	342
Islomov Jamshed Davronovich	
Зарубежный опыт трансформации железнодорожной транспортной системы	347
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Sog'liqni saqlash sohasida davlat xususiy sherikligini tashkil etishning mintaqaviy xususiyatlari	351
Qurbanov Jumanazar Omonovich	
Savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish hamda hisob siyosatini shakllantirish	354
Uzakov Utkir Abdusattarovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	357
Gulbayeva Feruza Islamovna	

Ta'lim muassasalarida namunaviy shtat, jadvallarni tuzish tartiblarini takomillashtirish	364
Ortiqov Xamroqul Abdumajidovich, Boliyev Bahromjon Rustam o'g'li	
Mamlakatimizda turizm sohasini istiqbolda rivojlantirishga ta'sir etuvchi ekzogen omillar tahlili	369
Yuldasheva Dilnoza Ulug'bekovna	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining masofaviy va boshqa xizmatlar bozorida raqobatni rivojlantirish masalalari.....	378
Ortiqov Oybek Abdullayevich	
Transport infratuzilmasining xususiyatlari.....	390
Shodmonbekova Nodira Kamoljon qizi	
Asosiy vositalarni xalqaro standartlar asosida hisobga olish tartibi	394
Shermamatov Sirojiddin Xaydarovich	
Logistika jarayonlarida raqamli yechimlar.....	399
Yarashova Vasila Kamalovna, Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
To'g'ridan to'g'ri sug'urta qilish operatsiyalari bo'yicha daromadlarning hisobini takomillashtirish.....	403
Abdusaidov S.J.	
Venchur kapitali: kelib chiqish tarixi va ilg'or horijiy tajribalar.....	409
Do'stov Firuz Ilxomovich	
Анализ статистического исследования рынка паломнического туризма в республике узбекистан	414
Мустаева Шохида Саъдуллаевна	
Структурно-функциональный анализ гастрономического туризма в республике узбекистан	420
Салиева Екатерина Сергеевна	
Вопросы привлечения внешнего финансирования металлургических предприятий в узбекистане.....	427
Татьяна Будей	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishning afzalliklari	431
Khusanov Nodirbek Djumanazarovich	
Innovatsion g'oyalar va yangi ilmiy ishlanmalar asosida innovatsion mahsulotlar yaratishning boshqaruv tizimi samaradorligini oshirish yo'llari.....	437
Daliyev Xusan Xojakbarovich	
Macroeconomic factors in the development of the banking performance	442
Mamadiyeva Madina Nuriddin kizi, Dr.Susanti Kurniawati, X.S.Umarov	
Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	449
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
Ecological sustainability and trade: economic and environmental implications of uzbekistan's accession to the WTO	453
Mironshokh Sattarov, Denny Andriana, Sirojiddin Yangiboyev	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishni o'ziga xos tendensiyalari.....	458
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortishning ilmiy – nazariy asoslari.....	468
Davletov Po'lat Torabayevich	
Ekoshahar tashkil etishda "yashil" belbog' hamda "yashil" makonning o'rni	476
Karimova Muqaddas Zabixullayevna	

EKOSHAHAR TASHKIL ETISHDA “YASHIL” BELBOG‘ HAMDA “YASHIL” MAKONNING O‘RNI

Karimova Muqaddas Zabixullayevna

Magistr, Toshkent shahar qurilish Bosh boshqarmasi

“Qurilishni muhandislik tarmoqlari bilan ta’minlash sho’basi” yetkachi mutaxassisi

Annotatsiya: Ushbu maqola ekoshaharlar tashkil etishda “yashil” siyosatning ahamiyatini o’rganishga bag’ishlangan. Ekoshaharlar barqaror rivojlanishni ta’minlashda muhim konsepsiya sifatida e’tirof etiladi, ular tabiiy resurslardan samarali foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish va yashash sharoitlarini yaxshilashga qaratilgan. Maqolada “yashil” siyosatning shaharsozlikda tatbiq etilishi va uning shahar ekologiyasi, iqtisodiyoti hamda ijtimoiy hayotiga ta’siri ko’rib chiqiladi.

Kalit so’zlar: ekoshahar, “yashil” belbog‘, “yashil” makon, eko-reurbanizatsiya, urbanizatsiya, issiqlik oroli effekti.

Abstract: This article is devoted to the study of the importance of green policy in the establishment of eco-cities. Eco-cities are recognized as an important concept in ensuring sustainable development, they are aimed at efficient use of natural resources, environmental protection and improvement of living conditions. The article examines the implementation of green policy in urban planning and its impact on the ecology, economy and social life of the city.

Key words: eco-city, green belt, green space, eco-reurbanization, urbanization, heat island effect.

Аннотация: Данная статья посвящена исследованию значения зеленой политики в создании экогородов. Экогорода признаны важной концепцией в обеспечении устойчивого развития, они направлены на эффективное использование природных ресурсов, охрану окружающей среды и улучшение условий жизни. В статье рассматривается реализация зеленой политики в градостроительстве и ее влияние на экологию, экономику и социальную жизнь города.

Ключевые слова: экогород, зеленый пояс, зеленые насаждения, экоревурбанизация, урбанизация, эффект острова тепла.

KIRISH

Atrof-muhitga ziyon yetkazmaslik, tabiatni asrash – asrimizning eng dolzarb masalasi. Aholi sonining ortishi va buning barobarida energiya manbalari, suv resurslari hamda oziq-ovqatga bo’lgan talabning ham o’sishi masalaning muhimlik jihatini yanada oshirmoqda. Inson aqli tabiat sirlarini ochish uchun oltin kalit bo’ladi. Yon-atrofimizni ozoda saqlasak, bog’ yaratsak, tabiat ham shunga yarasha javob qaytaradi.

Rivojlanish jadal o’sib borayotgan zamonda shaharsozlikda “yashil” belbog’ va “yashil” makonning o’rni beqiyos. “Yashil” uylar, ya’ni, eko-uylarni ko’paytirish hamda tashkil etish atrof-muhitga ijobiy ta’sir ko’rsatadi. 1992-yil Rio-de-Janeyroda o’tkazilgan BMT anjumani O’zbekistonning global ekologik muvozanatni o’rnatishda xalqaro hamkorlikni rivojlantirishi uchun kuchli turtki bo’ldi. Bugungi kunda O’zbekiston turli sohalarida xalqaro munosabatlarni tartibga soluvchi ko’plab konventsiya va kelishuvlarni imzoladi, nufuzli xalqaro tashkilotlarga a’zo bo’ldi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ekoshaharlar konsepsiyasi so’nggi yillarda barqaror rivojlanishni ta’minlash va atrof-muhit muhofazasini kuchaytirishning muhim elementi sifatida jahon miqyosida e’tirof etilmoqda. Ekoshaharlarning asosiy tamoyillari orasida tabiiy resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni minimallashtirish, “yashil” infratuzilmani kengaytirish, shahar ekologiyasini yaxshilash va energiya samaradorligini oshirish mavjud. Biroq, bu tamoyillarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi ko’p jihatdan “yashil” siyosatning to’g’ri ishlab chiqilishiga bog’liq.

“Yashil” siyosatning shaharsozlikda qo’llanilishi bo’yicha ko’plab tadqiqotlar amalga oshirilgan. Misol uchun, Zhao et al. o’z tadqiqotida¹ ekoshaharlar uchun eng muhim ekologik siyosat choralari sifatida energiya samaradorligini oshirish, chiqindilarni qayta ishlash va “yashil” qurilish tamoyillarini qo’llashni taklif etadi. Ushbu tadqiqotda ekologik jihatdan barqaror shaharlarning yaratilishida davlat siyosati va mahalliy boshqaruvning roli o’rganilgan.

1 Zhao, H., Wang, Z., & Wang, C. (2021). Key environmental policy measures for eco-city development: Insights from an expert survey. Cities, 103343. DOI: 10.1016/j.cities.2020.103343.

Boshqa tadqiqotlarda, masalan, Jones “yashil” siyosatning urbanizatsiya jarayonlariga ta’siri va ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishdagi roli ta’kidlangan². Ushbu tadqiqotlar shuni ko’rsatmoqdaki, shaharlarning ekologik muammolarini hal qilishda nafaqat texnologik yondashuvlar, balki iqtisodiy va ijtimoiy siyosat ham muhim rol o’ynaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo’llaniladigan usullardan foydalanildi. Ekoshahar tashkil etishning mamlakat rivojiga ta’sirini o’rganishda umumiylikdan individuallikka va aksincha tartibda deduksion yoki induksion usullardan foydalanish samara bersa, abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli esa jarayonni tizimli tahlil qilishda ahamiyatlidir. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullarini keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O’zbekiston mintaqadagi ekologik muammolarni bartaraf etishga katta e’tibor qaratmoqda. Birgina, Orol fojiasi oqibatlarini yumshatish bo’yicha misli ko’rilmagan ishlar qilinmoqda. Dengizning qurigan hududida o’rmonzorlar yaratish, “yashil” belbog’lar barpo etish kabi dolzarb masalalar qat’iy vazifa qilib belgilandi.

O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 23-noyabrdagi “Respublikada yashillik darajasini yanada oshirish, “Yashil makon” umummilliy loyihasini izchil amalga oshirish orqali ekologik barqarorlikni ta’minlash chora-tadbirlari to’g’risida”gi PF-199-son Farmoniga muvofiq:

Yangi quriladigan, balandligi yer yuzasidan 12 metrdan baland va (yoki) umumiy maydoni 500 kvadrat metrdan ortiq bo’lgan bino va inshootlar, agar ularga tutash hududlardagi yerlarning kamida 25 foizi ko’kalamzorlashtirish maydonlariga ajratilmagan va ularda ko’kalamzorlashtirish tadbirlari amalga oshirilmagan taqdirda, davlat qabul komissiyasi tomonidan qabul qilinmaydi. Ushbu farmonga ko’ra yurtimizda “yashil” belbog’ va “yashil” makon dolzarb masalaga aylantirildi va bosqichma-bosqich chora-tadbirlar olib borilmoqda.

Eko-reurbanizatsiya industrilash davrida oldin urbanizatsiyalashgan muhitni ekologik yondashish asosida qayta shakllantiriladi. Shahar bilan tabiat aloqalarini qayta tiklashda, arxitekturaviy muhitni yaratishda, tabiat bilan uyg’unlashtirishda hamda arxitekturaviy loyihalashda joriy etilgan strategiya va jihozlar kompleksi sifatida aniqlanadi. Quyida mavzuga oid terminlarga alohida to’xtalamiz.

“Urbanizatsiya” termini – modifikatsiya, arxitektura, shaharsozlik va ekologiya maqsadlarini yaqinlashtirishga mo’ljallangan. U avval rejalashtirilgan muhitni loyihalash ahamiyatini oshirish va zamonga mos ravishda ekologik talablardan kelib chiqqan xolda arxitekturaviy faoliyatning evolyutsion jarayoniga javob beradi.

Ekoshahar - mustahkam, ustivor, turg’un shahar. Bu atrof-muhitga ta’sir etishini hisobga olib loyihalangan shahardir. Mazkur shaharda yashovchi aholi energiya, suv va oziq-ovqat mahsulotlaridan foydalanishni minimallashtiradi, issiqlikning behuda sarflanishiga, havoni karbonad angidrid (CO₂) va metan bilan ifloslanishiga, shuningdek, suv obyektlarining ifloslanishiga umuman yo’l qo’yilmaydi. Birinchi marotaba “ekoshahar” atamasi 1987-yilda Richard Registerning “Sog’lom kelajak uchun shahar qurilishi” kitobida keltirib o’tilgan.

Ekoshahar o’zini atrof-muhitga minimal darajada bog’liq holda ta’minlab, yangilanuvchi manbaalar yordamida energiya ishlab chiqaradi. Ekoshahar aholisining asosiy intilishi uglerod ta’sirini qisqartirishdir.

Ekoshaharni shakllantirishning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- oziq-ovqat mahsulotlarini yetishtirilgan joyidan iste’molchi manzilgacha bo’lgan masofani qisqartirish maqsadida turli qishloq xo’jaligi punktlari va yer maydonlarini shahar markazida (yoki shahar atrofida) yaratish;
- yangilanuvchi energiya manbalari: shamol generatorlari, quyosh panellari yoki oqova suvlardan olingan biogazdan foydalanish;
- daraxt va gul ko’chatlari ekish (soya joylarni tashkil etish) usullaridan foydalangan holda havoni sovutishga bo’lgan ehtiyojni kamaytirishning turli usullarini qo’llash, shu bilan birga tabiiy ventilyatsiya tizimini o’rnatish, shahar maydonini 20%dan kam bo’lmagan qismida suv obyektlari va “yashil” zonalarini ko’paytirish.

Bu tadbirlar beton va asfaltning ko’pligi natijasida shahar iqlimini qishloq joylariga nisbatan bir necha darajada issiqlikni hosil qiluvchi, “issiqlik oroli effekti”ga qarshi kurashga qaratilgandir:

- shaxsiy avtomobillardan hosil bo’luvchi is gazlarini kamaytirish maqsadida jamoat transporti ishini yaxshilash va piyodalar yo’laklarini ko’paytirish (jamoat hududlarini yaratish);
- jamoat transportlarini erkin harakatlanishi uchun yo’laklar ochish, o’zboshimcha qurilishlarni hamda quriladigan obyektlarni zichlashgan holatda loyihalashini ko’rib chiqish orqali shaharning havosi ifloslanishini oldini olish;

² Jones, P. (2022). The role of green policies in urbanization processes and social inequality reduction. Sustainable Cities and Society, 104132. DOI: 10.1016/j.scs.2022.104132.

- qurilayotgan obyektlarga qo'shimcha ravishda "yashil" hududni kengashtirish;
- tomlarni ko'kalamzorlashtirish;
- chiqindi darajasi nol (0) ga yetkazish;
- faol uy;
- ustuvor shahar drenaj tizimi;
- energiya tejavchi tizim va moslama;
- suvni tejab ishlatadigan bog' va landshaftlarni loyihalash.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur maqolada ekoshaharlar tashkil etishda "yashil" belbog' hamda "yashil" makon"ning ahamiyati va roli tahlil qilindi. Ekoshaharlar barqaror rivojlanishni ta'minlash, tabiiy resurslardan samarali foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha zamonaviy yondashuvlardan biri bo'lib, ular shaharlar infratuzilmasini ekologik jihatdan barqaror qilishda muhim ahamiyatga ega. "yashil" siyosat esa ushbu jarayonning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u shaharlarni barqaror rivojlantirish uchun zarur bo'lgan ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy choralarning uyg'unlashuvini ta'minlaydi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, "yashil" siyosatni muvaffaqiyatli amalga oshirish nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki shaharlar aholisining turmush sifatini yaxshilashda ham ijobiy natijalarga olib keladi. Bu jarayonda davlat siyosati, mahalliy boshqaruv organlari va aholining faolligi muhim rol o'ynaydi. "Yashil" siyosatning samarali bo'lishi uchun innovatsion texnologiyalar va ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslangan yondashuvlar zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Isamuxammedova D.U., Adilova L.A. Shaharsozlik asoslari va landshaft arxitekturasini (II-qism).—T.: 2010.
2. Zhao, H., Wang, Z., & Wang, C. (2021). Key environmental policy measures for eco-city development: Insights from an expert survey. *Cities*, 103343. DOI: 10.1016/j.cities.2020.103343.
3. Jones, P. (2022). The role of green policies in urbanization processes and social inequality reduction. *Sustainable Cities and Society*, 104132. DOI: 10.1016/j.scs.2022.104132.

Internet materiallari

1. lex.uz>uz
2. <https://www.lex.uz>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

